

Vaasan ympäristöseura - Vasa miljöförening r.y.
c/o Birthe Weijola
Pajakatu 18
65300 Vaasa
050-323 9037

31.8.2018

Vaasan kaupunki / kaavoitus
PL 2, 65101 Vaasa
kaavoitus@vaasa.fi

MUISTUTUS LAAJAMETSÄN SUURTEOLLISUUSALUEEN ASEMAKAAVAEHDOTUKSESTA

Vaasan ympäristöseura ottaa kantaa Laajametsän suurteollisuusalueen asemakaavaehdotukseen paikallisena ympäristöjärjestönä, jonka tavoitteisiin kuuluu luonnon- ja ympäristösuojelun edistäminen Vaasassa ja Mustasaarella.

Kaava-alueen luontoarvot

Kaava-alue on laaja, pääosin pirstoutumaton metsäalue, joka on arvokas ja Vaasa-Mustasaaren seudulla hupeneva luonnonvara sinällään. Tällaisten alueiden säilyttämiseen rakentamisen ulkopuolella kannustavat muun muassa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Alueen sisällä on myös luonnontilaisuuden tai lahoppuustoisuuden perusteella erityisen arvokkaita metsiä ja soita. Kaava-alueen keskiosasta löytyy Pohjanmaan mittakaavassa huomattava (noin 20 hehtaarin) vanhan metsän keskittymä. Luonnonvarakeskuksen puustotietojen mukaan tämä alue on puustoltaan 88-168 -vuotiasta (Lähde: Paikkatietoikkuna). Alue on ympäristöseuran edustajien maastokäynnin perusteella luontoarvoiltaan aidosti edustavaa vanhaa metsää.

Lähtötiedot

Vuoden 2017 luonto- ja maisemaselvityksessä ei ole riittävän tarkasti selvitetty alueen metsiin liittyviä luontoarvoja. Selvitysaineisto ei sisällä sellaista informaatiota, jonka perusteella pystyisi päättelemään, onko alueella luontotyypeihin tai lajistoon liittyviä merkittäviä luontoarvoja. Selvityksestä ei käy ilmi muun muassa kasvillisuuskuvioiden luonnontilaisuus, puuston kehitysluokka tai lahoppuun määrä, vaikka nämä metsien rakennetekijät ovat olleet keskeisiä vanhojen kangasmetsien arvottamistekijöitä jo 1990-luvun alussa toteutetuista vanhojen metsien valtakunnallisista suojeluohjelmista sekä METSO-ohjelman pilottivaiheesta (2003) lähtien.

Luonto- ja maisemaselvityksessä metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden kohteiden tunnistaminen pohjautuu lähinnä metsälain 10 § mukaisten pienialaisten tai taloudellisesti vähämerkityksellisten avainbiotooppien tunnistamiseen. Tämä ei kuitenkaan tunnista kuin vähäisen osan luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen arvokkaista kohteista, mm. kaikki kangasmetsäluontotyytit sekä osa runsaspuustoisimmista korpityypeistä puuttuu metsälakikohteista. Selvityksessä yhdellekään kangasmetsäkuviolle ei ole annettu edes statusta "Muu arvokas elinympäristö".

Alueen merkitys uhanalaiselle lajistolle on selvitetty riittävästi huomioiden joidenkin alueen metsien luonne ns. vanhoina metsinä. Lajiryhmistä vain linnusto on selvitetty kattavasti. Luontotietopohjan monipuolistamisen takia olisi perusteltua selvittää myös alueen edustavimpien vanhan metsän luonteisten alueiden kääväs- ja jäkälälajistoa.

Liito-orava on selvitetty yhtenä vuonna kattavasti papanahavaintojen perusteella. Tämän lisäksi on selvitetty liito-oravalle soveltuvat metsiköt, mikä on hyvä. Selvitysalueen pohjoisosassa sijaitseva voimakkaasti papanoitu metsikkö on kuitenkin rajattu liian suppeasti, niin että siihen on sisälletty vain papanoitu alue, joka on noin 1,3 hehtaaria laaja ja muodoltaan kapea. Papanoidun alueen ympärille olisi pitänyt jättää puustoinen suojavyöhyke suojaamaan metsää tuulenskaadoilta ja liito-oravaa pedoilta. Kaavaehdotuksessa suojavyöhykkeen tarve on huomioitu, mikä on hyvä asia.

Koska kaava koskee niin laajaa metsäaluetta, liito-oravan kohdalla olisi pitänyt selvittää ja arvioida tarkemmin eri elinpiirien ja ydinalueiden välisiä puustoisia kulkureittejä. Tätä ei ole tehty. Luontoselvityksessä todetaan, että "Laajametsässä tulee liito-oravan kulkuyhteydet huomioida siten, että eri kuntien alueella sijaitsevien reviirien välillä on puustoiset yhteydet" (s. 31). Kyseisiä puustoisia yhteyksiä ei ole kuitenkaan raportoitu kartalla eikä kirjallisesti, joten niiden sijainti jää täysin avoimeksi.

Vaasan kaupungin kaavoitus on 28.5.2018 tehnyt kaava-alueen itäosaan täydentävän liito-oravakartoituksen, minkä perusteella aikaisemmin tehtyä liito-oravan ydinalueen rajausta on supistettu. Haluamme kiinnittää huomiota siihen, että toukokuun loppu on Vaasan seudulla myöhäinen ajankohta liito-oravakartoitukselle. Tämä pätee etenkin vuoteen 2018, jolloin toukokuu oli poikkeuksellisen lämmin. Siksi pidämme täydennys selvityksen tulosta hieman kyseenalaisena.

Kaava-alueelta on löydetty kolme viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Näiden rajaukset ovat kuitenkin niin suppeita, että ne käsittävät luultavasti vain lajin kutualueet. Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen rajauksissa tulee huomioida myös niiden ekologinen toiminnallisuus. Tämä tarkoittaa mm. riittävien kulkuyhteyksien säilyttämistä osana lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Viitasammakko tarvitsee kulkuyhteyksiä esimerkiksi talvehtimispaikkaansa. Lisääntymis- ja levähdyspaikan välittömässä läheisyydessä tulee myös olla levähdyspaikaksi ja ravinnonhakuun soveltuvaa ympäristöä. (Lähde: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Marko Nieminen & Aapo Ahola (toim.). Suomen ympäristö 1/2017). Luontoselvityksen viitasammakko-rajaukset eivät sisällä näitä välttämättömiä resursseja.

Luontoselvityksen lähtötiedoissa mainitaan vuonna 2009 valmistuneet Vaasan-Mustasaaren Logistiikkakeskuksen luontoselvitykset (Ramboll), jotka koskevat kaava-alueen eteläosaa. Selvityksessä ei ole kuitenkaan huomioitu kaikkia tämän selvityksen tuloksia. Vuoden 2009 selvitykset ovat olleet ilmeisen laadukkaita ja monipuolisia. Metsien luontoarvoja on selvitetty sellaisilla kriteereillä, jotka tunnistavat myös kangasmetsien luontoarvoja (esimerkiksi lahoppuustoisuus ja puuston luonnontilaisuus). Selvityksissä on tunnistettu kaava-alueen eteläosassa sijaitseva noin 20 hehtaarin vanhan metsän alue ja siihen liittyvä vanhapuustoinen ja vesitaloudeltaan luonnontilainen suo ja näitä ehdotetaan maankäytön suunnittelussa huomioitaviksi alueiksi. Tämä ehdotus on syytä noudattaa kaavassa myös luonnontilaisen suon osalta.

Kaavaehdotus

Asemakaavaehdotus sisältää enemmän säilyttäviä kaavamerkintöjä, kuten MY, siinä missä Laajametsän osayleiskaavaehdotuksessa käytetään sallivampaa M-merkintää. Säilyttävien kaavamerkintöjen käyttö on tarpeellista. Koska kaavaehdotus sisältää niin paljon muuttavaa maankäyttöä (T, T/kem), luontoarvojen turvaaminen vaatii säilyttävien kaavamerkintöjen käyttöä.

Asemakaavaehdotuksen MY- ja V- alueiden kaavamääräykseen on kuitenkin syytä sisällyttää vielä tarkempi kuvaus alueiden luontoarvoista sekä kiellettyjen toimien yksilöinti. Nykymuodoissaan kaavamääräyksiä ohjaava vaikutus jää pieneksi. Esitämme, että VL- alueiden kaavamääräykseen sisällytetään seuraava lause: "*Maisemaa muuttava maanrakennustyö, puiden kaataminen ja muu niihin verrattava toimenpide on luvanvaraista siten kuin MRL 128§:ssa on säädetty*". Tämä olisi tehokas tapa varmistaa, ettei alueella suoriteta toimenpiteitä, jotka heikentävät ekologista käytävää.

Ehdotusvaiheessa kaavaan on lisätty uusi voimajohtolinja, joka on selvästi ongelmallinen luontoarvojen huomioinnin näkökulmasta. Voimajohtolinja sijaitsee ekologisen käytävän vieressä ja kulkee myös asemakaava-alueen ulkopuolella kokonaan ekologisen käytävän halki. Noin 70 metrin levyisellä voimajohtolinjalla on hyvin pirstova vaikutus ja se vaikeuttaa huomattavasti muun muassa liito-oravan liikkumista. **Voimajohtolinjan vaihtoehtoisia reittejä, esimerkiksi idempänä T/kem-alueelle tulee liito-oravan kulkuyhteyksien takia selvittää.**

Kaavaehdotuksen keskeinen ongelma on edelleen pohjois-eteläsuuntaisen ekologisen käytävän kapeus ja paikoitellen katastrofaalisen heikko laatu. Käytävä leveys asemakaava-alueella vaihtelee 100-150 metrin välillä.

Säilyvien ekologisten yhteyksien tulee olla riittävän laajoja. Asiantuntijajulkaisut (mm. Väre & Krisp 2005: Ekologinen verkosto ja kaupunkien maankäytön suunnittelu) suosittavat, että tällaisten yhteyksien minimileveys "*väljemmällä esikaupunkialueella tulee olla vähintään 250–300 metrin levyisiä toimiaukseen*". **Käytävä tulee leventää täyttämään tämä suositus.**

Käytävä on erityisesti sen eteläpäässä täysin kelvoton liito-oravalle, pyylle ja muille lajeille, jotka tarvitsevat puustoisen tai suojaisen yhteyden. Liito-oravan näkökulmasta käytävä katkeaa leveään (yli 150 metriä) tuoreeseen avohakkuuseen, ja vähän pohjoisempana uuteen tiehen sekä sen vieressä olevaan avohakkuuseen.

Puustoisen yhteyden puute ekologisen käytävän eteläosassa tulee kompensoida säästämällä riittävän leveä (vähintään 50 metriä) puustoinen yhteys viereisellä T/kem -alueella. Tämän olemassa olevan yhteyden sijainti on merkitty ilmakuvalle, jonka toimitimme mielipiteemme liitteenä kaavan luonnosvaiheessa. Puustoista yhteyttä on syytä kehittää leveämmäksi, kuin mitä se on tällä hetkellä. Olemassa olevaa puustoista yhteyttä ei voi tuhota, ennen kuin pääasiallinen ekologinen yhteys on kehitetty liito-oravalle sopivaksi. Siksi kompensoiva puustoinen yhteys on välttämätöntä merkitä kaavaan.

Kaava-alueen keskiosan arvokkaaseen metsäalueeseen liittyvä luonnontilainen räme sijaitsee T/kem -alueella. Arvokas luontoalue tulee säilyttää kokonaan, koska sen koon supistaminen ja reunavaikutusten lisääminen heikentää oleellisesti sen luonnonsuojelullista arvoa. Arvokkaan alueen raja-alue löytyy Rambollin vuonna 2009 tekemästä Logistiikka-alueen luontoselvityksestä. On hyvä, että arvokkaalle metsäalueelle on annettu säilyttävä MY-kaavamerkintä, mutta

kaavamääräykseen on syytä sisällyttää vielä tarkempi kuvaus arvoista sekä kiellettyjen toimien yksilöinti. Vaasan kaupungin on syytä edistää tämän alueen hankintaa kaupungille sekä lakisääteistä suojelua.

Vaikka luontoselvityksessä on raportoitu myös liito-oravalle soveliaat metsäalueet, monia näistä ei ole huomioitu kaavaehdotuksessa. Osa niistä sijaitsee T/Kem -alueella, jossa ne kaavan toteutuessa todennäköisesti tuhoutuvat. Liito-oravan käyttämät laikut vaihtelevat vuosittain ja nuoret yksilöt asuttavat joka loppukesä-alkusyksy uusia metsiä. Siksi kaavoituksessa tulee huomioida myös selvitysvuonna asumattomat, liito-oravalle soveliaat metsät.

Yksi viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikoista sijaitsee keskellä T/kem -aluetta ilman kaavaan merkittyjä kulkuyhteyksiä. Tällä lisääntymis- ja levähdyspaikalla ei ole edellytyksiä säilyä viitasammakon käytössä kaavan toteutuessa. Jos kaava edellyttää luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisen poikkeusluvan hakemista, siitä pitäisi olla maininta kaavaselostuksessa. Kaava olisi järkevämpää muokata niin, että poikkeusluvan hakemiselta voidaan välttyä.

Matti Tuomaala
Puheenjohtaja

Lasse Villanen
Sihteeri